

**Б. О. Барановський¹✉, І. А. Іванько¹, Л. О. Кармизова¹, Є. А. Гарварт¹,
В. В. Ніколаєва¹, А. Ф. Кулік¹, Ю. І. Грицан²**

¹*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
просп. Гагаріна, 72, м. Дніпро, Україна, 49010*

²*Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
вул. Сергія Єфремова, 25, м. Дніпро, Україна, 49600*

ФІТОРІЗНОМАНІТТА РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ «САМАРСЬКІ ПЛАВНІ»

Представлено результати флороекологічних, гідроботанічних та геоботанічних досліджень регіонального ландшафтного парку «Самарські плавні». Регіональний ландшафтний парк (РЛП) «Самарські плавні» розташований на акваторії Самарської затоки, яка утворилася в результаті затоплення заплави р. Самари при створенні Запорізького (Дніпровського) водосховища та навколишньої території. Проведено систематичний та біоекологічний аналіз флори судинних рослин. Досліджено склад раритетної фракції флори та адвентивний елемент флори. Представлено ценотичне різноманіття рослинного покриву мілководь та територій ландшафтного парку. Дослідження проводилися за загальноприйнятими методиками флористичних, геоботанічних та гідроботанічних досліджень. Біоєкоморфічні характеристики видів (виділення екоморф) складено за системою екоморф О. Л. Бельгарда з використанням таких екоморф: біоморфи (одно-, дво-, багаторічники); геліоморфи (відношення до світла); гігроморфи (відношення до водного середовища); трофоморфи (відношення до трофності); ценоморфи (зростання в певних фітоценозах). Екологічні характеристики видів наводилися з літературних джерел та за результатами багаторічних власних досліджень. Аналіз адвентивної фракції проведено за часом заносу – археофіти, неофіти. Адвентивний статус визначався на основі літературних даних. Рослинний покрив регіонального ландшафтного парку «Самарські плавні» представлений природними та напівприродними угрупованнями. Основна площа мілководь зайнята масивами очерету південного та угрупованнями зануреної рослинності. Деревно-чагарникова рослинність парку представлена природними лісовими комплексами, напівприродними угрупованнями та штучними насадженнями. Лучна та лучно-болотна рослинність ландшафтного парку представлена комплексами асоціацій мезофітів та гідрофітів. Флористичний список флори судинних рослин становить 617 видів. Тут переважають гемікріптофіти, багаторічники, сціогеліофіти та геліофіти, мезотрофи, мезофіти, гідрофіти та гідрофіти. Серед ценоморф більшість видів представлена лучними (139) та лісовими (108) видами. Раритетна фракція флори складає 73 види. Рудеральна флора нараховує 128 видів, адвентивна – 140 видів, серед яких 6 інвазійних видів. За часом занесення на досліджену територію аллохтонний елемент флори розподілено на дві групи: археофіти – 63 видів (45 %) та неофіти – 77 видів (55 %).

Ключові слова: долинно-терасовий ландшафт, заплава, лісові рослинні угруповання, екоморфи, рідкі та зникаючі види рослин, адвентивні види.

✉ Tel.: +38095-779-99-94. E-mail: boris.baranovski@ukr.net

**B. A. Baranovski¹✉, I. A. Ivanko¹, L. O. Karmyzova¹, Y. A. Harvart¹,
V. V. Nicolaieva¹, A. F. Kulik¹, Y. I. Hrytsan²**

¹*Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine*

²*Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

PHYTODIVERSITY OF THE "SAMARA PLAVNI" REGIONAL LANDSCAPE PARK

Presented the results of florocological, hydrobotanical and geobotanical researches of the Regional Landscape Park "Samara Plavni". Regional Landscape Park (RLP) "Samara Plavni" is located in the waters of the Samara Bay, which was formed as a result of flooding of the floodplain of the Samara River during the creation of the Zaporozhye (Dnieper) Reservoir and the surrounding area. Conducted a systematic and bioecological analysis of the flora of vascular plants. Studied the composition of the rare fraction of flora and associated flora element. The research was carried out according to the generally accepted methods of floristic, geobotanical and hydrobotanical research. Bioecomorphic characteristics of species (selection of ecomorphs) are compiled according by A. L. Belgard ecomorph system using the following ecomorphs: biormorphs (one-, two-, perennials); heliomorphs (relation to light); hygromorphs (relation to the aquatic environment); tropomorphs (relation to nutrition); cenomorphs (growth in certain phytocenoses). Ecological characteristics of species were given from literature sources and according to the results of many years of own research. The analysis of the adventitious fraction was carried out at the time of drift – archaeophytes, neophytes. Advent status was determined on the basis of literature data. Vegetation of the regional landscape park "Samara Plavni" is represented by natural and semi-natural groups. The main area of shallow water is occupied by massifs of *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud and groups of submerged vegetation. The tree and shrub vegetation of the park is represented by natural forest complexes, semi-natural groups and artificial plantations. Meadow and meadow-swamp vegetation of the landscape park is represented by complexes of associations of mesophytes and hygrophytes. The floristic list of vascular plant flora is 617 species. Hemicryptophytes, perennials, sciogeliophytes and heliophytes, mesotrophs, mesophytes, hygrophytes predominate here. Among cenomorphs, most species are represented by meadow (139) and forest (108) species. The rare fraction of flora is 73 species. There are 128 species of ruderal flora and 140 species of adventive flora, including 6 invasive species. At the time of entry into the study area allochthonous element of flora is divided into two groups: archaeophytes – 63 species (45%) and neophytes – 77 species (55%).

Keywords: valley-terrace landscape, floodplain, forest plant communities, ecomorphs, rare and endangered plant species, adventive species.

Вступ

Регіональний ландшафтний парк (РЛП) «Самарські плавні» розташований на акваторії Самарської затоки, яка утворилася в результаті затоплення пригирлової частини заплави р. Самари при створенні Запорізького (Дніпровського) водосховища та навколишньої території. Заплавний комплекс р. Самари, як і заплавні ландшафти річок Європи взагалі [3], характеризується

достатньо високим видовим різноманіттям. У межах РЛП «Самарські плавні», згідно із районуванням Запорізького (Дніпровського) водосховища [5], відокремлюються 2 гідрологічні ділянки. На верхній Новомосковській ділянці (вище Новоселівського мосту) русло р. Самари з її додатковими водоймами підтоплене. Тут утворився заплавно-плавневий комплекс, який поєднав лісові заплави ліси, рукави та притоки р. Самари, луки та болота. Нижня Новоселівська ділянка (нижче Новоселівського мосту) являє повністю затоплений плавневий комплекс з принаймні мілководною акваторією з глибинами до 2–3 м.

Методи досліджень

Для дослідження флори судинних рослин застосовувалися стандартні методи збирання, гербаризації і визначення видів та аналіз колекцій Гербарію Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара [14, 16]. Для вивчення флори мілководь були використані спеціальні гідроботанічні методи [11]. Види визначалися за допомогою «Определителя высших растений Украины» [13], видань «Флора УРСР» [22], «Флора Европейской части РСФСР» [20] та «Флора Восточной Европы» [21] із використанням мікроскопів Citoval та МБС-9. Назви видів наведено за сучасним українським номенклатурним виданням [1].

Біоекоморфічні характеристики видів (виділення екоморф) складено за системою екоморф О. Л. Бельгарда [8]: біоморфи (одно-, дво-, багаторічники); геліоморфи (відношення до світла); гігморфи (відношення до водного середовища); трофоморфи (відношення до трофності); ценоморфи (зростання в певних фітоценозах). Екоморфи видів подані за системою екоморф О. Л. Бельгарда із доповненнями його послідовників В. В. Тарасова [18], М. М. Матвєєва [12], Б. О. Барановського [5–7] та за результатами власних досліджень. У процесі проведення екоморфічного аналізу флори видам, які зустрічаються в різних біотопах, надано складні екоморфи (наприклад, HalPalPr). При віднесенні виду до певної екоморфи головною вважається остання – Pr.

Аналіз адвентивної фракції проведено за часом заносу – археофіти, неофіти [2]. Адвентивний статус визначався на основі літературних даних [15].

Результати та їх обговорення

Основна площа мілководь акваторії РЛП зайнята масивами очерету південного (*Phragmites australis*) із включенням таких повітряно-водних та водно-болотних видів, як частуха подорожникова (*Alisma plantago-aquatica* L. With.), омег водяний (*Oenanthe aquatica* (L.) Poir.), вех широколистий (*Sium latifolium* L.), сусак зонтичний (*Butomus umbellatus* L.) та ін. Більш глибоководні ділянки зайняті угрупованнями куширу зануреного (*Ceratophyllum demersum* L.), часто з ярусом вільноплаваючих рослин: ряски малої (*Lemna minor* L.), багатокорінника (*Spirodela polirrhiza* (L.) Schleid.), жабурника (*Hydrocharis morsus-ranae* L.). На акваторії рукавів Самари і приток фрагментарно розповсюджені угруповання зануреної рослинності з домінуванням більш реофільних видів: рдесників пронизанolistого (*Potamogeton perfoliatus* L.), кучерявого (*Potamogeton crispus* L.) та гребінчастого (*Potamogeton pectinatus* L.), а також рослинності з плаваючим листям, у тому числі рідкісних ценозів латаття білого (*Nymphaeeta albae*) та глечиків жовтих (*Nuphara lutei*).

Лучна та лучно-болотна рослинність РЛП представлена комплексами асоціацій мезофітів та гігрофітів. Мезофітна лучна рослинність представлена головним чином угрупованнями тонконогу лучного (*Poeta pratensis*) та пирію повзучого (*Elytrigietea repens* (L.) Nevski) з участю таких видів, як конюшина повзуча (*Trifolium repens* L.), кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale* L.), кропива дводомна (*Urtica dioica* L.), буги́ла лісова (*Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm.), лопух великий (*Arctium lappa* L.), деревій майже звичайний (*Achillea submillefolium* Klok.et Krytzca) та інші. Поблизу населених пунктів більш значний процент займають рудеральні та рудерально-адвентивні види: череда трироздільна (*Bidens tripartita* L.), амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), нетреба звичайна та ельбська (*Xanthium strumarium* L., *X. Albinum* (Widd.) Scholz), полин гіркий (*Artemisia absinthium* L.), чорнощир нетреболистий (*Iva xanthifolia* Nutt.).

На вологих і заболочених луках домінують угруповання мітлиці повзучої (*Agrosteta stolonifera*), тонконогу болотного (*Poeta palustris*), бульбокомишу морського (*Bolboschoeneta maritimi*) з такими видами, як вовконіг європейський (*Lycopus europaeus* L.), жовтець повзучий (*Ranunculus repens* L.), жовтець отруйний (*Ranunculus sceleratus* L.), щавель кучерявий (*Rumex crispus* L.), осока лисяча (*Carex vulpina* L.), ситняг болотний (*Eleocharis palustris* (L.) Roem.et Schult), перстач гусячий (*Potentilla anserina* L.), борщівник сибірський (*Heracleum sibiricum* L.), живокіст лікарський (*Symphytum officinale* L.), м'ята водяна (*Mentha aquatica* L.).

Деревно-чагарникова рослинність

Деревно-чагарникова рослинність парку представлена природними лісовими комплексами, напівприродними угрупованнями спонтанно-природного походження та штучними насадженнями. Природна деревно-чагарникова рослинність локалізована виключно у заповідній зоні, у північній її частині вздовж русла р. Самари від ніжньої межі міста Новомосковська до села Піщанки. Вона представлена угрупованнями формації дуба звичайного (*Querceta roburi*), які належать до короткозаплавних типів лісу [8] і представлені досить широким спектром своєрідних типів короткозаплавних лісів в плавневих місцезростаннях: чисті дубняки, берестові діброви, берестово-ясеневі діброви, в'язово-ясеневі діброви, липові діброви. Ці діброви мають нерівномірний характер просторового розміщення та невелику площу і відрізняються одно-, двоярусним деревостаном III–V класів бонітету. Найбільших бонітетів звичайнодубові ліси (берестово-ясеневі діброви, в'язово-ясеневі діброви, липові діброви) досягають у дренажній прирусловій зоні р. Самари та підвищених ділянках заплави, що пов'язано з полегшеним механічним складом ґрунту та більш глибоким стоянням ґрунтових вод. Діброви відрізняються значним ценотичним та видовим різноманіттям та є найбільш цінними дендрологічними об'єктами РЛП. Загальною тенденцією є нарощування зволоження едафотопів униз за течією р. Самари, що відображається на збільшенні мезофільних та гігромезофільних деревних, чагарникових та трав'янистих видів у структурі лісів (в'яз гладкий (*Ulmus laevis* Pall.), ожина сиза (*Rubus caesius* L.) та ін.). Окрім гідрологічного фактору на стан лісів впливає рекреаційне навантаження, яке можна оцінити як середнє.

Флористична структура дібров РЛП складається з типових короткозаплавних деревних видів: дуб звичайний (*Quercus robur* L.) (повністю домінує у видовому складі природних дібров), в'яз граболистий (*Ulmus minor*

Mill.), в'яз гладкий (*Ulmus laevis* Pall.), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.), клен татарський (*Acer tataricum* L.), рідше липа серцелиста (*Tilia cordata* Mill.), груша звичайна (*Pyrus communis* L.), клен польовий (*Acer campestre* L.), клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), в'яз корковий (*Ulmus suberosa* Moench) (одиначо). У свіжих та вологих позиціях додаються тополя біла (*Populus alba* L.), тополя чорна (*Populus nigra* L.) та верба біла (*Salix alba* L.). Іноді під полог дібров, особливо на підтоплених ділянках Самарських плавнів, вклинюються угруповання адвентивної маслини вузьколистої (*Elaeagnus angustifolia* L.).

Чагарниковий підлісок дібров представлений нативними видами: бруслина європейська (*Euonymus europaea* L.), жостер проносний (*Rhamnus cathartica* L.), свидина кров'яна (*Swida sanguinea* L.), глід гладенький (*Crataegus leiomonogyna* Klokov.), глід обманливий (*Crataegus fallacina* Klok.), бузина чорна (*Sambucus nigra* L.), ожина сиза (*Rubus caesius* L.). До адвентивної фракції дібров належать клен ясенелистий (*Acer negundo* L.), шовковиця біла (*Morus alba* L.) та маслина вузьколиста (*Elaeagnus angustifolia* L.). У липових дібровах заплави Самари зареєстровані ценопопуляції ластовня віткого (*Vincetoxicum scandens* Somm. et Levier.), який занесений до Червоного списку Дніпропетровської області [25].

До складу штучних насаджень на території регіонального ландшафтного парку «Самарські плавні», у тому числі в межах рекреаційних зон, належать такі види: акація біла (*Robinia pseudacacia* L.), в'яз граболистий (*Ulmus minor* Mill.), дуб звичайний (*Quercus robur* L.), в'яз низький (*Ulmus pumila* L.), клен ясенелистий (*Acer negundo* L.), тополя чорна (*Populus nigra* L.), зрідка ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.), сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.) та штучно висаджені сумах волосистий (*Rhus typhina* L.), обліпіха (*Hippophae rhamnoides* L.). Значна кількість адвентивних видів бере участь у процесах самозаростання території за рахунок насінного підросту та вегетативної порослі.

Флора судинних рослин території, на якій розташований РЛП, до створення Дніпровського водосховища була достатньо вивченою. Одним із перших дослідників, які вивчали флористичне різноманіття пониззя р. Самари ще наприкінці XIX ст., був видатний катеринославський учений І. Я. Акінфієв [4]. Лісову рослинність Присамар'я та її флористичний склад після І. Я. Акінфієва вивчав О. Л. Бельгард [8]. У наш час найбільш повними є монографії флористичного напрямку Б. О. Барановського [5] та В. В. Тарасова [18]. На сьогодні флора судинних рослин регіонального природного парку «Самарські плавні» складається із 617 видів, 93 родин, 5 класів і 4 відділів (Проект організації території регіонального ландшафтного парку «Самарські плавні» («Дніпродіпроводгосп», 2000). Вона складає близько 36 % флори Дніпропетровської області [18].

Детальніше уявлення про систематичну структуру флори дає спектр 10–15 провідних родин. За чисельністю вони розподіляються таким чином: Asteraceae – 98 видів (15,9 %); Poaceae – 62 (10 %); Brassicaceae – 32 (5,2 %); Fabaceae – 27 (4,4 %); Lamiaceae – 27 (4,4 %); Caryophyllaceae – 24 (3,9 %); Scrophulariaceae – 21 (3,4 %); Rosaceae – 20 (3,2 %); Apiaceae – 18 (3 %); Boraginaceae – 14 (2,3 %); Polygonaceae – 13 (2,1 %). Під час досліджень були виявлені місцезнаходження рідкісних видів судинних рослин для Північного Степового Придніпров'я (*Carex muricata* L., *Vincetoxicum scandens* Somm. et Levier, *Inula helenium* L.).

За біоморфічним аналізом у флорі РЛП переважають багаторічники – 351 вид (56,9 % від загальної кількості). Інші біоморфи розподілені в такій

послідовності: однорічники – 121 вид (19,7 %); дворічники – 78 видів (12,6 %); деревно-чагарникові види – (10,9 %). Кліматорфи представлені таким рядом: гемікриптофіти – 344 види (55,8 %); терофіти – 120 видів (19,4 %); геофіти – 79 видів (12,8 %); фанерофіти – 46 види (7,5 %); нанофанерофіти – 21 вид (3,4 %); хамефіти – 7 видів (1,1 %). Аналіз відношення рослин до освітлення показав, що більшість видів складають сціогеліофіти (271 – 43,9 %) та геліофіти (262 – 42,5 %). Найменшою кількістю представлені сціофіти (6 – 1 %) та геліосціофіти (78 – 12,6 %). Установлено, що по відношенню до живлення у флорі РЛП переважають мезотрофи (383 – 62,1 %) та мегатрофи (170 – 27,6 %). Таке співвідношення відображає переважання на території парку лучних та болотних біотопів з багатими ґрунтами. Серед гігморф у дослідженій флорі переважають мезофіти (331 – 53,6 %). Чисельність ксерофітів (150 – 24, 3%) також значна, а кількість гігрофільних та водних видів дещо менша – 136 видів (22,1 %), що свідчить про наявність тут наземних та водних біотопів. За ценоморфічним аналізом з'ясовано, що більшістю у флорі судинних рослин РЛП представлені пратанти (139 – 22,4 %). Наступна група представлена рудерантами (128 – 20,7 %), що говорить про антропогенну трансформованість флори. Значна кількість сільвантів (108 – 17,3 %) свідчить про наявність ще збережених природних та напівприродних лісів. Велика кількість палюдантів та аквантів відповідає умовам значної площі акваторії та підтоплених територій (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз ценоморфічної структури

Ценоморфа	Кількість видів	Частка від загальної кількості, %
Пратанти	139	22,4
Рудеранти	128	20,7
Сільванти	108	17,3
Степанти	68	10,4
Палюданти	48	7,6
Акванти	42	6,8
Псамофіти	38	6
Сильвомаргоанти	26	4,2
Культуранти	24	3,9
Галофанти	4	0,5
Петранти	1	0,2

У флорі судинних рослин РЛП «Самарські плавні» раритетна фракція складає 73 види. З них 2 види (*Senecio borysthenticus* (DC.) Andr. ex Czern, *Tragopogon borysthenticus* Artemcz.) включені до Європейського червоного списку, 11 видів (*Salvinia natans* (L.) All., *Ornithogalum bouscheanum* (Kunth) Aschers., *Crocus reticulatus* Stev. ex Adam., *Gladiolus tenuis* Bieb., *Fritillaria meleagroides* Patrin ex Schult. et Schult. f., *Fritillaria ruthenica* WiXtr., *Tulipa quercetorum* Klokov et Zoz, *Dactylorhiza incarnata* L., *Epipactis palustris* (L.) Crantz, *Orchis* (*Anacamptis*) *coriophora* L., *Stipa capillata* L.) включені до Червоної книги України. Раритетна флора області складає 60 видів (*Equisetum fluviatile* L., *Equisetum hyemale* L., *Dryopteris carthusiana* H.P.Fuchs., *Dryopteris filix-mas* (L.)

Schott., *Thelypteris palustris* Schott., *Acorus calamus* L., *Convallaria majalis* L., *Polygonatum odoratum* (Mill.) Druce, *Carex bueckii* Wimm., *Cyperus glomeratus* L., *Hyacinthella leucophaea* (C.Koch) Schur, *Muscari neglectum* Guss., *Ornithogalum fimbriatum* Willd., *Scilla bifolia* L., *Scilla siberica* Haw., *Stratiotes aloides* L., *Vallisneria spiralis* L., *Iris halophila* Pall., *Wolffia arrhiza* (L.) Horkel ex Wimm., *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl., *Caulinia minor* (All.) Coss.et Germ., *Crypsis aculeata* (L.) Ait., *Leersia orizoides* (L.) Sw., *Molinia caerulea* (L.) Moench, *Potamogeton gramineus* L., *Sparganium minimum* Wallr., *Adoxa moschatellina* L., *Asarum europaeum* L., *Vincetoxicum scandens* Sommier et Levier, *Aster bessarabicus* Bernh. ex Rchb., *Inula helenium* L., *Jurinea longifolia* DC., *Alnus glutinosa* (L.) Gaerthn., *Aegonychon purpureo-caeruleum* (L.) Holub, *Hesperidium tristis* (L.) G.Beck, *Syrenia cana* (Pall.et Mitt.) Neilr., *Campanula glomerata* L., *Campanula persicifolia* L., *Campanula trachelium* L., *Coronaria flos-cuculi* (L.) Four, *Eremogone longifolia* (M.Bieb.) Fenzl, *Corydalis cava* (L.) Schweigg. et Korte, *Corydalis marschalliana* Pers., *Geranium palustre* L., *Geranium pratense* L., *Betonica officinalis* L., *Utricularia vulgaris* L., *Nuphar lutea* (L.)Smith, *Nymphaea alba* L., *Anemone ranunculoides* (L.) Holub, *Ranunculus lingua* L., *Galium uliginosum* L., *Salix caprea* L., *Melampyrum cristatum* L., *Melampyrum nemorosum* L., *Veronica scutellata* L., *Valeriana officinalis* L., *Valeriana stolonifera* Czern.). Всі раритетні види входять до списку рідкісних видів судинних рослин Дніпропетровської області.

Адвентивний елемент флори складає 140 види судинних рослин (22,7 %) із 617 видів усієї флори РЛП «Самарські плавні». Вони представлені 40 родинами, з яких чотири родини відносяться до відділу Liliopsida та 36 родин – до Magnoliopsida.

Найбільша кількість видів адвентивної фракції представлена однорічниками – 74 види (52,9 %) та багаторічниками – 24 види (17,1 %), у меншій кількості дворічники, кущі та дерева – 14 видів (10 %), 14 видів (10 %) і 14 видів (10 %) відповідно.

За часом занесення на досліджену територію аллохтонний елемент флори розподілено на дві групи: археофіти – 63 видів (45 %) та неофіти – 77 видів (55 %).

Розповсюдження адвентивних деревно-чагарникових видів у межах РЛП пов'язано з інтродукцією цих видів у різні часи, використанням їх в озелененні територій, а також із процесом участі адвентивних видів у самозаростанні ділянок, вільних від забудови, у тому числі островів, піщаних кіс р. Самари, прибережних зон, природних та штучних приміських лісів і балок. Серед адвентивних деревних та чагарникових видів інвазійний характер мають такі види, як *Acer negundo* L., *Ulmus pumila* L., *Amorpha fruticosa* L., *Salix fragilis* L., *Elaeagnus angustifolia* L., *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch.. Вони в сучасний період заміщують аборигенні види у природних та штучних фітоценозах, домінують у процесі самозаростання територій. Усе це призводить до збіднення автохтонної флори.

Висновки

Регіональний ландшафтний парк (РЛП) «Самарські плавні» розташований на акваторії Самарської затоки, яка утворилася в результаті гідробудівництва та на навколишній території і включає плавневі, заболочені, лісові та лучні ділянки. Тут, незважаючи на антропогенну трансформованість ландшафту, збереглося доволі багате флороценотичне різноманіття.

Деревно-чагарникова рослинність регіонального ландшафтного парку «Самарські плавні» представлена природними лісовими комплексами, напівприродними угрупованнями спонтанно-природного походження та штучними насадженнями. Природна деревно-чагарникова рослинність локалізована виключно в заповідній зоні, у верхній Новомосковській ділянці. Вона представлена переважно угрупованнями формації дуба звичайного (*Querceta roburi*).

Флористичний список флори судинних рослин регіонального природного парку «Самарські плавні» складає 617 видів, які відносяться до 93 родин. Серед кліматорф переважають гемікріптофіти, серед біоморф – багаторічники, серед геліоморф – сціогеліофіти та геліофіти, серед трофоморф – мезотрофи, серед гігморф – мезофіти, гігрофіти та гідрофіти.

Серед ценоморф більшість видів представлена лучними (139) та лісовими (108) видами. Рудеральна флора нараховує 128 видів, серед них адвентивних – 140 видів та 6 інвазійних видів.

У складі флори судинних рослин РЛП «Самарські плавні» раритетна фракція складає 73 види. З них 2 види включені до Європейського Червоного списку, 11 видів включені до Червоної книги України. Усі вони входять до списку рідкісних видів судинних рослин Дніпропетровської області.

Адвентивна фракція включає 140 видів і складає 22,7 % флори. З них археофітів – 63 видів (45 %), неофітів – 77 видів (55 %). Лучна та лучно-болотна рослинність представлена комплексами асоціацій мезофітів та гігрофітів.

При застосуванні заповідного режиму будуть створені умови для збереження судинних рослин у водних та наземних екосистемах парку.

Бібліографічні посилання

1. **Акинфиев И.Я.** Растительность Екатеринослава в конце первого столетия его существования. Ч. I. Екатеринослав: типогр. Павловского, 1889. 233 с.
2. **Барановский Б.А.** Растительность руслового равнинного водохранилища (на примере Запорожского (Днепровского) водохранилища). Д.: ДНУ, 2000. 172 с.
3. **Барановский Б.А.** Выделение новой ценоморфы в контексте развития системы экоморф А. Л. Бельгарда // *Екологія та ноосферологія*. 2017. 28 (1–2). С. 28–35.
4. **Барановський Б.О., Манюк В.В., Іванько І.А., Кармизова Л. О.** Аналіз флори національного природного парку «Орільський». Дніпро: «Ліра», 2017. 320 с.
5. **Бельгард А.Л.** Лесная растительность юго-востока УССР. К.: КГУ, 1950. 264 с.
6. Геоботаничне районування УРСР. К.: Наук. думка, 1977. 304 с.
7. **Зелена книга України** (під загальною редакцією Я.П. Дідуха). К.: Альтерпрес, 2009. 448 с.
8. **Катанская В.М.** Высшая водная растительность континентальных водоемов СССР. М. Л., 1981. 185 с.
9. **Матвеев Н.М.** Биоэкологический анализ флоры и растительности (на примере лесостепной и степной полосы). Самара: Самарский университет, 2006. 310 с.

10. Определитель высших растений Украины. (Под ред. Д. Н. Доброчаева). К., 1987. 540 с.
11. Полевая геоботаника. М.; Л.: Наука, 1964. Т.3. 530 с.
12. **Протопопова В.В.** Синантропная флора Украины и пути ее развития. Київ: Наук. думка, 1991. 204 с.
13. **Раменский Л.Г.** Проблемы и методы изучения растительного покрова. Избранные работы. Л.: Наука, 1971. 334 с.
14. **Свіренко Д.О.** Дніпровське водосховище. Вісник Дніпропетровської гідробіологічної станції. 1937. Т. 3. С.36.
15. **Тарасов В.В.** Флора Дніпропетровської та Запорізької областей. Д.: Ліра, 2012. 245 с.
16. Физико-географическое районирование Украинской ССР. К.: КГУ, 1968. 684 с.
17. Флора Европейской части СССР (Под ред. А. А.Федорова). Л.: Наука, 1974–1989. Т. I. – Т. VIII.
18. Флора Восточной Европы (Под ред. Н.Н. Цвелева). Санкт-Петербург: «Мир и семья-95», 1996 – 2004. Т. IX – Т. XI.
19. Флора УССР. К.: Вид-во АН УРСР. 1935-1965. Т. I–Т. XII.
20. Червона книга Дніпропетровської області (Рослинний світ). Автори-укладачі Б.О. Барановський, В.В. Тарасов (Під ред. А.П. Травлєєва). Дніпропетровськ: ВКК «Баланс-Клуб», 2010. 500 с.
21. Червона книга України. Рослинний світ (за ред. Я.П. Дідуха). К.: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
22. Червоний список видів рослин і тварин Дніпропетровської області (Затверджений рішенням обл.ради депутатів 27.12.2011 р., № 219-10/VI), 27 с.
23. **Mosyakin S.L., Fedorochuk M.M.** Vascular plants of Ukraine. Nomenclatural checklist. – К., 1999. – 346 p.
24. **Richardson D.M., Pyšek P., Rejmánek M. et al.** Naturalization and invasion of alien plants: concepts and definitions. *Diversity & Distributions*. 2000. Vol.6. P.93-107.
25. **Schindler S., O'Neill F.H., Biró M., Damm C., Gasso V., Kanka R., Sluis T., Krug A., Lauwaars S.G., Sebesvari Z., Pusch M., Baranovsky B., Ehlert T., Neukirchen B., Martin J.R., Euller K., Mauerhofer V., Wrbka T.** Multifunctional floodplain management and biodiversity effects: a knowledge synthesis for six European countries. *Biodivers conserve*. 2016. 25. P.1349-1382.

Надійшла до редколегії 16.10.2020 р.